

FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ

ELS REPTES QUE LA SOBIRANIA ALIMENTÀRIA PLANTEJA A L'EDUCACIÓ

Dijous 11 de juny de 12 a 14h., Sala Màster 1 o 2, Facultat de Ciències de l'Educació, UAB

Organització: ARAG i Revista Sobirania Alimentària

Amb el suport de la FAS

Coordinació: Mariona Espinet

Finalitats i dinàmica

Finalitats: La Fundació Autònoma Solidària ha finançat un projecte d'actuació la finalitat del qual consisteix en difondre la sobirania alimentària a les titulacions de la Universitat Autònoma de Barcelona. Els coordinadors del projecte són la Revista Sobirania Alimentària, Diversitat i Cultures, i el grup ARG.... de la UAB. Una de les activitats del projecte consisteix en la realització de seminaris dirigits al professorat de les diferents facultats. Us invitem a participar al seminari titulat "Els reptes que la sobirania alimentària planteja a l'educació" dirigit al professorat de la Facultat de Ciències de l'Educació que es realitzarà el **dijous 11 de juny de 12 a 14h a la Sala de Màster 1 de l'edifici G5.**

Dinàmica: El seminari pretén iniciar una reflexió conjunta i oberta sobre els reptes que pensem ens planteja la sobirania alimentària en la docència a les nostres titulacions y en la vida al campus en general. Es proposa la lectura prèvia d'alguna lectura de base sobre sobirania alimentària que permeti unificar llenguatge, per després passar a l'intercanvi d'opinions a partir de les 4 preguntes següents:

- a) Per què hauríem de treballar la sobirania alimentària a l'educació formal?
- b) Quins valors estan relacionats amb el tractament educatiu de la sobirania alimentària com a contingut escolar?
- c) Com podem promoure el pensament crític dels estudiants tot treballant la sobirania alimentària?
- d) On situem la sobirania alimentària en l'acció educativa i en els currículums?

Persones participants

Mariona Espinet: Mariona.Espinet@uab.cat

Mercè Junyent: Merce.Junyent@uab.cat

German Llerena: doctoratea@gmail.com

Rafa Merino: Rafa.Merino@uab.cat

Antoni Santisteban: Antoni.Santisteban@uab.cat

Laura Valdés: Lauravaldesschanez@gmail.com

Nani Moré

Isabel Alves

María Lidón Martrat

Xavier Such

Pep Espluga

Miquel Vallmitjana

Marta Garcia

Fanny Garcia Forés

Idees clau del debat

Per què hauríem de treballar la sobirania alimentaria a l'educació formal?

Hi ha consens en què cal canviar el model actual agroalimentari cap a un model que sigui sostenible però, és la SbA el model alternatiu que volem impulsar?

Actualment en la formació del personal d'educació, pel que es veu en les escoles, predomina el model hegemònic.

És clau el concepte de **sobirania** com a **recuperació de la capacitat de decidir en relació a la nostra alimentació**. No és una utopia, ja està passant, hi ha pràctiques concretes en el marc de la SbA: cooperatives de consum de productes ecològics, horts urbans, etc.

La **SbA mostra conflictes socials que existeixen** (fam, problemes de salut, etc). Suposa un canvi absolut en el model de l'actual currículum educatiu perquè actualment ens preguntem quin són els problemes que ens afecten i anem a preguntar a les disciplines que ens poden aportar en relació a aquests problemes: això suposa un canvi radical en el currículum educatiu (envers al model actual de descripció de la realitat segons disciplines). Aquest canvi s'està produint i l'hem d'exigir. En aquest cas, la SbA és essencial perquè explica conflictes que afecten a la societat.

Si **som el què mengem** és clau que treballem la SbA a l'educació. Si volem sobirania, capacitat de decidir, és important fer-ho amb coneixement i responsabilitat.

Un primer pas seria demanar a l'alumnat que vegin d'on vénen els aliments que mengem al menjador universitari. Cal reconèixer primer quin és el problema del sistema agroalimentari i a partir d'aquí, veure les alternatives en el marc de la SbA que ja existeixen.

Per responsabilitat: el model actual no funciona, cal canviar-ho i veure com. És important mostrar els problemes actuals com el canvi climàtic i la fam al món i aquí a casa nostra. Depèn quines eleccions fem, tindrem sobirania però seguirem dependents de les transnacionals agroalimentàries. A les escoles bressol veiem que les educadores no han rebut cap formació en relació a la SbA. **Reivindiquem que l'hora de menjador sigui horari lectiu, i es reconegui la seva potencialitat com espai d'aprenentatge.**

Difícilment introduïrem la SbA a l'educació, si no ens plantejem quines són les finalitats de l'educació, quin ciutadà volem. La SbA té molt a dir en aquest aspecte: **com lligar el coneixement i l'acció**. És important plantejar-nos què aprenem i com vivim en cada context. L'altra cosa és **replantejar el paradigma de la SbA** que posa al centre la pagesia, descuidant la societat en general: podem ser sobirans com a ciutadans? Què vol dir introduir la SbA a la escola? Què vol dir ser un nen sobirà? Que participa en la seva producció, en la transformació dels aliments? Qui és el ciutadà sobiranament alimentari?

Sense la pagesia no podem fer res. Quan estem dient que és un dret, és un dret per a totes les persones però sense pagesia no existeixen aliments.

L'escola no és només un espai on els nens s'alimenten (com tots els espais), sinó que és un lloc educatiu, per tant, **el que més ens interessa no és que els nens siguin només consumidors**, sinó que **participin dins del sistema alimentari escolar per poder transformar-lo de manera crítica**. I el segon pas, seria què passa amb la societat.

Hi ha una desconexió del professorat amb els aliments, la seva temporalitat, d'on vénen. Importància de la **formació en l'acció**. La universitat té un potencial molt gran perquè són 4 anys, l'alumnat podria fer un seguiment d'algun projecte agroecològic, tenir una experiència en un hort, etc.

Hi ha tres maneres de poder posar la SbA en el currículum: (1) **coneixement** sobre el sistema agroalimentari actual i les propostes que existeixen; (2) **experiències pràctiques** alimentàries ecològiques però no hi ha participació ni consciència; (3) **participació en la construcció d'un sistema alimentari alternatiu** a l'escola de tota la comunitat educativa (alumnat, famílies, professorat).

Hi ha un **conflicte** que tenim en relació a la SbA: per què genera tants problemes parlar de la sobirania alimentaria del ciutadà? Que no sigui que ens ho plantejem des de un punt de vista de la competència: no volem un ciutadà massa sobirà, que participi també en la producció?

Crec que no hi ha cap conflicte, perquè precisament la SbA, com altres paradigmes alternatius, el què ens mostra és la fal·làcia del capitalisme al fer-nos creure que som autosuficients; i visualitza que som **interdependents** (social, ecològicament): que com a consumidors depenem de la pagesia per alimentar-nos.

Hi ha diferències entre **menjadors ecològics** i menjadors amb aliments ecològics: són dues propostes. Si no se n'adonen, no són un menjador ecològic. És important plantejar-nos com entenem l'alimentació en les nostres vides i establir una relació directa amb la pagesia.

Només podem transformar, transformant-nos a nosaltres. És un procés que implica experiències directes: no tothom serem pagesos però l'escola hauria de proporcionar experiències directes de producció; la teoria és realitat virtual, l'experiència queda registrada al cos.

Com a consumidors, també participem en la construcció del model alimentari, perquè precisament ens alimentem. Aquí m'agrada molt el concepte que utilitza el CRIC i la Revista OPCIONS de **consum conscient i transformador**, no només en temes alimentaris.

És preocupant la tendència de l'enfocament per l'autonomia, ja que molt casos no tenim en compte la eco-dependència, creant disfuncions.

La SbA és una qüestió estratègica molt prioritària, per exemple, està vinculada a la pobresa i fam al món, a la frontera del mediterrani més perillosa en qüestió de vides humanes que es

perden, vinculada amb la pesca il·legal de les flotes pesqueres espanyoles a les costes africanes, a problemes de salut de la població en general, etc.

Com trencar amb el paradigma hegemònic que s'imposa en el marc de l'educació universitària que imposa un model agroalimentari industrialitzat dirigit per l'exportació?

Crec que s'ha de ser eficaçment subversiu: hem d'assumir la responsabilitat davant la nostra vida i dels resultats de la nostra professió.

A veterinària, es formen estudiants per a treballar a les granges intensives, que és on hi ha sortida professional; si els formes en agroecologia, quines sortides tindran? Això també és la nostra responsabilitat com a professorat.

Hem de distingir una cosa és el que ensenya l'escola i l'altra és la que ensenya la societat: aquí hi ha una contradicció. Per exemple, des de l'escola s'ensenya solidaritat quan els estudiants viuen una vida que és competitiva. Què hem de fer des de el món de l'educació? Situat des del **paradigma crític**, que no és el que predomina actualment, hem d'ensenyar a pensar a la gent – generar pensament crític entre l'alumnat, des d'aquí s'abordarien molts continguts, entre d'ells, la sobirania alimentària.

Potser s'ha de començar molt abans: no es tracta d'ensenyar a pensar als estudiants de secundària o universitaris sinó precisament en un canvi del paradigma educatiu i de la criança que no coarti als infants, ja de ben petits, a pensar per sí mateixos, a ser ells mateixos, en comptes d'obeir i que facin el què nosaltres volem.

També s'ha de tenir en compte que la societat coarta també aquest pensament lliure i que, per tant, l'escola hauria de contrarestar aquesta socialització a través del pensament crític, que en realitat no s'ensenya, sinó que s'aprèn posant a la gent davant dels problemes i acompanyant la seva resolució per sí mateixos.

És important no esperar a què canvien els paradigmes de l'educació, sinó trobar els espais en què podem canviar l'educació, quan més des de baix serà més fàcil la incidència: iniciatives escolars dels menjadors ecològics, etc. Per tant, el canvi és possible.

La SbA requereix un canvi de model global per tal de ser una autèntica alternativa: com a professorat em crec la SbA però també he de ser capaç de donar respostes pràctiques als ramaders de debò, encara que siguin de ramaderia intensiva. Sense un canvi social, la agroecologia és una sortida professional molt precària i hem de reflexionar també en aquest sentit, quan ens plantejem introduir la SbA en l'educació.

Importància del **treball en xarxa** entre les diferents educació per a... (ambiental, desenvolupament, etc.) per treballar les **qüestions socialment vives**: seria una aliança molt potent per a la transformació.

